

а також грамотним проведенням процесуальних дій із залученням відповідних спеціалістів, своєчасним одержанням консультативної допомоги на початковому етапі розслідування. Це сприятиме поліпшенню стану техніко-криміналістичного забезпечення досудового розслідування воєнних злочинів.

Юсупов Володимир Васильович,
провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ НАУКОВОЇ ШКОЛИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

На сучасному етапі в умовах повномасштабного збройного вторгнення росії в Україну змінюються пріоритети правоохоронної діяльності, у тому числі її науково-методичного забезпечення.

Евакуація людей, документування воєнних злочинів, ексгумація, розмінування, охорона правопорядку в умовах бойових дій – це щоденні виклики працівникам поліції та фахівцям інших правоохоронних відомств.

Саме працівники поліції, які повертаються до визволених населених пунктів, беруть громадян під правовий і, навіть фізичний захист.

Нині головні функції слідчих, спеціалістів-криміналістів, вибухотехніків та інших фахівців Національної поліції України (далі – НПУ) у де окупованих регіонах держави полягають у здійсненні ексгумації тіл з місць поховань, виявленні та знешкодженні снарядів, гранат, різноманітних вибухових пристроїв, тощо.

В умовах зміни вектору практичної діяльності працівники НПУ потребують науково-методичного забезпечення спеціальної правоохоронної діяльності, зумовленої веденням активних військових дій в Україні.

В основі сучасної правоохоронної діяльності найбільш затребуваними стають спеціальні знання із зовнішньої балістики, судової медицини, криміналістичної вибухотехніки, криміналістичного документознавства Національної академії внутрішніх справ та інших складових криміналістики і судової експертології.

Відомо, що практична і наукова сфери тісно пов'язані між собою, мають постійний вплив одна на одну. Їх розвиток відбувається

у синергетичному зв'язку з попереднім досвідом, дослідженнями, результатами.

Позитивним у цьому аспекті слід відмітити накопичений досвід криміналістів Національної академії внутрішніх справ (далі – НАВС), які в цілому утворюють криміналістичну наукову школу провідного закладу вищої освіти системи МВС України.

Дослідження спеціальних знань під час кримінального провадження є вагомим напрямом наукових пошуків кафедри криміналістики та судової медицини, кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз, науково-дослідної лабораторії з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології, наукової лабораторії з проблем протидії злочинності НАВС.

Наукові і науково-педагогічні працівники активно продовжують дослідження використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень, які були закладені у наукових школах: професорів М.В. Салтевського, В.П. Бахіна, В.С. Кузьмічова, А.В. Іщенка, В.К. Весельського, Є.Д. Лук'яничкова, О.В. Рибальського, В.Г. Хахановського, доцента П.Д. Біленчука та ін. Їх здобутки стосувалися судово-експертного встановлення групової належності об'єктів, дослідження звукових, запахових слідів та електронних доказів (М.В. Салтевський), використання спеціальних знань у криміналістичній тактиці та криміналістичній методиці (В.П. Бахін, Є.Д. Лук'яничков, В.К. Весельський), спеціальних знань у слідчій діяльності (В.С. Кузьмічов), дослідження науково-методичних основ судової експертології і криміналістики (А.В. Іщенко), спеціальних знань в експертизі матеріалів та засобів цифрового відеозвукозапису (О.В. Рибальський), спеціальних знань у криміналістичній інформатиці (В.Г. Хахановський), розслідування злочинів із залученням спеціальних знань інших наук: кібернетики, інформатики, нейробіоніки тощо (П.Д. Біленчук).

Окремо слід зазначити про новаторський у вітчизняній криміналістиці підхід до вивчення спеціальних знань, започаткований свого часу В.С. Кузьмічовим. Він обґрунтував у курсі «Криміналістика» систему навчальної дисципліни з виокремленням окремого розділу «Криміналістична експертиза» («Криміналістика», Київ, 2001), а також у навчальній програмі «Криміналістика», яка низка років використовувалася при підготовці юристів і правоохоронців у НАВС.

Лише за останні роки в НАВС були захищені дисертації з проблематики спеціальних знань у судочинстві: «Судово-мистецтвознавча експертиза у кримінальному судочинстві України» (О.О. Шульга), «Використання спеціальних знань при розслідуванні неналежного виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником» (А.М. Таранова), «Теоретичні та методичні основи експертизи встановлення давності документу» (С.Ю. Стратонов), «Криміналістичне дослідження металної холодної зброї» (А.С. Пашиєва), «Використання спеціальних знань під час

розслідування крадіжок природного газу шляхом втручання в роботу приладів обліку» (Д.О. Хомич), «Визначення вартості нерухомого майна на час вчинення злочину в кримінальному провадженні» (Ю.О. Чечіль), «Використання баз біометричних даних підрозділів Експертної служби МВС України під час розслідування кримінальних правопорушень» (К.В. Дубонос), «Криміналістичні засади встановлення ситуаційних обставин пострілу з нарізної вогнепальної зброї» (В.І. Голоботовський), «Використання спеціальних знань під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень» (О.М. Шрамко), «Теоретичні, правові та праксеологічні засади техніко-криміналістичних досліджень у розслідуванні злочинів» (В.В. Арешонков, докт.), «Використання балістичного обліку експертної служби МВС України у розслідуванні кримінальних правопорушень» (О.В. Грищенко), «Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електров'язку» (Б.Б. Теплицький), «Використання спеціальних знань під час розслідування службового підроблення» (Н.В. Копча), «Основи методики судової експертизи встановлення давнини виготовлення документа» (К.М. Ковальов). Науковими керівниками дисертантів є представники започаткованих криміналістичних шкіл НАВС.

Сучасні наукові осередки дослідження використання спеціальних знань у кримінальному провадженні сконцентровані на кафедрах та лабораторіях криміналістичного напрямку, де розвиток наукових пошуків очолюють керівники професори С.С. Чернявський, Ю.М. Чорноус, О.В. Таран та ін. Ці дослідники сформувавши власні наукові осередки, більшість з них мають захищених докторів юридичних наук. Зокрема, професор С.С. Чернявський – В.Є. Боднар, І.В. Рогатюк, А.П. Запотоцький, І.В. Цюприк, С.М. Князєв, А.А. Саковський та ін., професор Ю.М. Чорноус – Г.Ю. Нікітіна-Дудікова.

Результати дисертаційних робіт, у тому числі щодо використання спеціальних знань у кримінальному провадженні, активно впроваджуються у законотворчу і практичну діяльність та освітній процес.

Отже, закладені у наукових школах НАВС основи дослідження проблем використання спеціальних знань у кримінальному провадженні слугують надійним фундаментом науково-методичного забезпечення сучасних проблем розслідування воєнних та пов'язаних з ними злочинів, створюють належні умови для підготовки фахівців-правоохоронців, здатних професійно реагувати на нинішні виклики військового вторгнення окупантів на територію України.